

БӨЛІМ: ТЕХНОЛОГИЯ

Болашақ технология мұғалімдерінің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру

ЖАРИЯЛАНДЫ
22.02.2023СІЛТЕМЕ
<https://bilimger.kz/132533/>

Ғылым мен техниканың жедел дамуының қазіргі жағдайында, қоғамдағы әлеуметтік процестердің тез өзгеруі әлемдік стандарттар деңгейінде мамандық бойынша тиімді жұмыс істеуге, үздіксіз өзін-өзі оқытуға және өзін-өзі жетілдіруге қабілетті мобильді мамандарға сұранысқа ие. Бұл кәсіптік білім беру мекемелерінен кәсіби құзыретті мамандарды даярлауды талап етеді.

Педагогикалық білім беру Ресейдің білім беру жүйесінің ажырамас бөлігі бола отырып, кадрлармен қамтамасыз етудің өзекті мәселесін шешеді. Педагогикалық білім беру жүйесінде қойылған мамандар отандық білім мен әлемдік тәжірибенің үздік дәстүрлерін сақтау және көбейту негізінде жаңару идеяларының тасымалдаушысы болуға шақырылады. Ресей Федерациясында жүргізіліп жатқан білім беруді жаңғыртудың жетістігі көбінесе педагог кадрлардың оны жүзеге асыруға дайындығына байланысты. Білім беру ортасының өмір сүруінің жаңа шарттары, білім беру мазмұнын жаңарту, оқытудың инновациялық формалары мен әдістері, білім сапасына қойылатын талаптардың артуы, сабақты ұйымдастыру формаларының күрделенуі – мұның бәрі кәсіби құзыреттілікті арттыруды және болашақ мұғалімнің кәсіби қызметті орындауға дайындығын қалыптастыруды талап етеді.

Психологиялық-педагогикалық әдебиеттерде кәсіпқойлықты қалыптастыру және дамыту процесін қарастыру кезінде екі ұғым қолданылады: құзыреттілік және құзыреттілік. Біріншісі кәсіптік қызметтің белгілі бір түрімен байланысты және С.и. Ожеговтың сөздігіне сәйкес «кез-келген саладағы хабардарлық, бедел» дегенді білдіреді, ал екіншісі келесі мағынаға ие: өкілеттіктер шеңбері, кез-келген адамның, органның құқықтары, біреудің қарауындағы мәселелер, істер шеңбері.

«Құзыреттілік» термині әдетте белгілі бір әлеуметтік-кәсіби мәртебесі бар адамдарға қатысты қолданылады және олардың түсінігі, білімі мен дағдыларының олар орындайтын міндеттер мен шешілетін мәселелердің күрделілігінің нақты деңгейіне

сәйкестігін сипаттайды. Құзыреттілік пен құзыреттілік өзара толықтырылатын және өзара шартталған ұғымдар болып табылады: құзыреті (құзыреті) жоқ Құзыретті адам оны толық көлемде және әлеуметтік маңызды аспектілерде жүзеге асыра алмайды. Біз мұндай түсінікті А. С. анықтамасынан табамыз. Белкин, «құзыреттілікті адамның қолында бар нәрсенің жиынтығы ретінде, ал құзыреттілікті ол иеленетін нәрсенің жиынтығы ретінде» сипаттайды 2.

1996 жылы Еуропа Кеңесі қазіргі заманғы адам оңтайлы мәдениетаралық, қоғамдық-саяси және тұлғааралық коммуникациялар үшін иеленуі керек бірнеше құзыреттілік топтарын атады. Олардың дамуына жауапкершілік, Тәуелсіздік, толеранттылық, диалогқа қабілеттілік, сыни бағалауды қалыптастыру және білдіру қабілеті, өзін - өзі актуализациялау, өзін-өзі тәрбиелеу және т.б. — рефлексия нәтижесінде пайда болатын қасиеттер негіз болатындығын атап өтемін. Осы позициялардан э. ф. Зеер білім беру мазмұнының бірнеше құрылымын анықтайды: негізгі құзыреттіліктер, негізгі құзыреттіліктер, сонымен қатар оқу-танымдық және метапрофессиялық қасиеттер.

Тұжырымдамасына сәйкес Дж. Равенна, кәсіби құзыреттілікті қалыптастырудың сыртқы және ішкі жағдайларын жасау кәсіби тұлғаны тәрбиелеу сияқты маңызды емес.

Құзыреттіліктің жетекші компоненттерін анықтай отырып, ол адамның жеке маңызды мақсаттарына жетуге көмектесетін қырыққа жуық сипаттамалары мен қабілеттерін атайды (олардың ішінде эмоцияларды іс-әрекет процесіне тарту, өз бетінше оқуға дайын болу және қабілеттілік, даулы және алаңдаушылық тудыратын кез-келген нәрсемен жұмыс істей білу, мақсаттарға жету үшін инновацияларды қолдану, қақтығыстарды шешу қабілеті және келіспеушіліктерді азайту, басқалардың әртүрлі өмір салтына төзімділік және т. б.)

Дж. Равен олардың жиынтығы Кәсіби қызметтің сипатына, ұйымның көзқарасына, қызметкерлердің жеке-жеке ерекшеліктеріне байланысты өзгеретінін атап өтеді. Барлық көрсетілген қасиеттер олардың рефлексивті табиғатымен, жеке әлеуетінің пәндік немесе тар кәсіби мазмұнға үстемдігімен ерекшеленеді.

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі туралы идеялар айтарлықтай өзгерістерге ұшырағанын атап өткен жөн: педагогикалық бағытты қалыптастыру негіздерін әзірлеуден (А. А. Орлов, С. Т. Каргин, и. Я. Фастовец) және кәсіби маңызды қасиеттер мен жеке тұлғаны дамытудан бастап е. п. Белозерцев, и. А. Колесникова, А. Е. Кондратенков, Н. В. Кузьмина, В. А. Слостенин, и. Я. Лернер) педагогикалық шығармашылықтың қайнар көздерінің мәнін анықтауға (В. И. Андреев, Ю. Н. Кулюткин, В. И. Загвязинский, М. М. Поташник), мұғалімнің кәсіби қызметінің психологиялық негіздерін талдауға (л. с. Выготский, В. В. Давыдов, А. Н. Леонтьев, Д. Б. Эльконин).

Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігіне арналған жұмыстарда әр уақытта және әр түрлі авторларда әр түрлі түсіндірулер бар. Бұл өз бетінше әрекет етуге мүмкіндік беретін психикалық күй, белгілі бір еңбек функцияларын орындау қабілеті мен қабілетіне ие болу, тұлғаның білімі мен жалпы мәдениетінің деңгейі, Педагогикалық қызметті жүзеге асыруға теориялық және практикалық дайындықтың бірлігі, тәжірибені, теориялық білім мен практикалық дағдыларды, сондай-ақ мұғалім үшін маңызды жеке қасиеттерді біріктіру. Бұл жиынтықтан кәсіби құзыреттілікті педагог тұлғасының интегративті қасиеті ретінде анықтау, оның психологиялық, педагогикалық және Пәндік білім салаларындағы хабардарлығын, кәсіби дағдылары мен дағдыларын, жеке тәжірибесін сипаттайды.

Бұл ретте мұғалімнің жұмыстағы перспективалылыққа бағытталуы, қажетті біліммен динамикалық байытуға ашық болуы, өзіне сенімді болуы және кәсіби маңызды нәтижелерге қол жеткізе алуы қажет.

Әдебиеттегі мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің бұл жалпы сипаттамасы тұлғаның кәсіби маңызды қасиеттерінің әртүрлі нұсқалары мен модельдерімен нақтыланған.

Н.В. Кузьмина кәсіпқойлықты педагогтың кәсіби міндеттерді шешудің заманауи құралдарын, оны жүзеге асырудың өнімді тәсілдерін меңгеру шарасы болып табылатын қызмет субъектісінің сапалық сипаттамасы ретінде анықтайды. Ол үшін ол рефлексия процедурасына сөзсіз сүйенуді қажет ететін педагогикалық қызметтің бес функционалды элементін қарастырады (әсіресе жобалау және коммуникативті сияқты). Кәсіби педагогикалық қызметтің мазмұнына сәйкес Н. В. Кузьмина келесі компоненттерді ажыратады:

— арнайы құзыреттілік-оқытылатын пән саласындағы терең білім, біліктілік және қызмет тәжірибесі;

— оқушылардың білімін, іскерлігі мен дағдыларын қалыптастыру саласындағы әдістемелік құзыреттілік-оқытудың әртүрлі әдістерін меңгеру, жас психологиясын, тұлғааралық және педагогикалық қарым-қатынас психологиясын білу; меңгерудің психологиялық тетіктерін білу;

— психологиялық-педагогикалық құзыреттілік-педагогикалық диагностиканы меңгеру, білім алушылармен педагогикалық тұрғыдан орынды қарым-қатынас құра білу, жеке жұмысты жүзеге асыру, жас психологиясын, тұлғааралық және педагогикалық қарым-қатынас психологиясын білу;

Оқытудың интерактивті әдістерін сынақтан өткізу, технология мұғалімінің кәсіби портфолиосын құру, студенттердің оқу технологиясын педагогикалық және диплом алдындағы практика кезеңінде қолдануы болашақ технология мұғалімдері ретінде студенттердің кәсіби құзыреттілігін қалыптастыру процесінің тиімділігін көрсетеді.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

1. Гузеев В. әртүрлілік матрицасы-мұғалімдердің құзыреттілігін анықтау тәсілі. «Мектеп директоры», №8, 2010.
2. Истратова О. Н. Психодиагностика. Ең жақсы сынақтар жинағы. Ростов-на-Дону. Феникс. 2015.
3. Кожаспирова Г.М. педагогикалық сөздік. Мәскеу. Академия. 2015.
4. Левина М.М. кәсіби педагогикалық білім беру технологиялары. Мәскеу. Академия. 2009.
5. Метаева В. А. Рефлексия метакомпетенттілік ретінде. «Педагогика», № 3, 2006.

КМ АА Куәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.